

Ödül töreni destekçilerimiz Friedrich Naumann Vakfı'na, Fransa Başkonsolosluğuna ve İstanbul Politikalar Merkezi'ne teşekkürü borç biliriz.

Vakfımızın ve ödül töreninin yıllardır destekçisi olan, vakfın ufkunun açılmasında çok önemli katkıları olan değerli hocamız, Sabancı Üniversitesi öğretim üyesi ve İstanbul Politikalar Merkezi Direktörü Profesör Dr Fuat Keyman bu yıl aramızdan ayrıldı. Kendisini burada şükranla anmak isterim.

Danışma Kurulu üyemiz ve vakfımızın yakın dostu sevgili Nazar Büyüm'ü bu yıl kaybettik; olumlu enerjisi, yapıcılığı ile her daim kalbimizde olacak.

Haksız bir şekilde özgürlüğünden mahrum olan Uluslararası Hrant Dink Ödül komitesi üyemiz değerli dostumuz Çiğdem Mater'i ve 2020 Hrant Dink Ödülü sahibi değerli Osman Kavala'yı anmak, onlar ve haksız yere özgürlüğünden mahrum kalan herkes için adalet dileğimizi dile getirmek isterim.

Uluslararası Hrant Dink Ödülü, Ödül Komitesi adına hepinizi saygı ile selamlıyorum. Hoşgeldiniz. Bugün Hrant Dink'in doğum günü ve bu akşam onyedinci kez bu ödülleri takdim etmek üzere buradayız. Hrant Dink Vakfı ve Ödül Komitesi güncel siyasi etkilerden, hızlı aidiyetlerden ve faydacı eğilimlerden uzak durarak, kurumsallaşmaya ve evrensel değerlerin kılavuzluğunda hareket etmeye önem veriyor. Ödül sahipleri uluslararası bir jüri tarafından, vakıf websitesinde açık olan yöntem ile gösterilen adaylar arasından, özgün bir iradeyle ve iki turlu bir seçimle belirlenmektedir. Bu yılın jüri üyelerini birazdan sizlere tanıtacağız.

Bugün zamanın ruhu otoriter ve hatta faşizan. Ulus devletlerin sınır duvarlarını yükselttiği, **göçmen karşıtlığı** teması etrafında kurulan siyasi partilerin, yerleşik demokrasi olarak bildiğimiz ülkelerde ya iktidara geldiği ya da ikinci parti konumunda olduğu bir dönemdeyiz. Göçmen karşıtlığı neredeyse partiler üstü bir politika haline geldi. İtalya, Hollanda, İsveç, Fransa, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri...bazı örnekler. Göçmenler insan değilmiş gibi resmediliyorlar. Onları dışlamanın, aşağılamanın neredeyse normalleştiği bir dönemdeyiz. Yıllar önce, Uluslararası Af Örgütü'nün yaptığı **"4 dakika deneyi"** temalı bir video izlemiştim. Bu video'da farklı ülkelerden insanlar -ki içlerinde göçmenler de var- bir mekanda toplanıyor ve ikişer kişilik gruplar halinde karşılıklı oturup birbirlerinin gözlerinin içine 4 dakika boyunca hiç konuşmadan bakıyorlar. Ve görüyorsunuz ki, sadece 4 dakika iletişim kurmak, karşıdaki

kişinin gözlerine bakmak, o gözlerin arkasında bir hikaye olduğunu anlamaya yetiyor. Öyle ki, video’da 4 dakikanın sonunda birbirine sarılan, sohbet eden insanlar görüyorsunuz.

Hrant Dink’i tanıyanlar onun gözlerinden yayılan ışığı bilirler. İletişim kurmaya dair olduğu ve bugünkü ödüller ile ilişkili olduğunu düşündüğüm için, bu akşam **Hrant Dink ile ilgili bir hatıramı** sizlerle paylaşmak istedim. 2005 yılı Eylül ayı...İstanbul Bilgi Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi ve Sabancı Üniversitesi işbirliği ile düzenlenen *İmparatorluğun Çöküş Döneminde Osmanlı Ermenileri: Bilimsel Sorumluluk ve Demokrasi Sorunları* temalı konferanstaydık. Tam 20 yıl önce... Hatırlayanlarınız olacaktır, bu konferansın gerçekleşmemesi için çeşitli engeller yaratılmıştı. Ve nihayet 23-25 Eylül 2005’de gerçekleşen konferansta Ermeni soykırımı iddialarını yalanlamayı ilke edinmiş bir kurumdan gelen bir kadın izleyici, özellikle ilk oturumlarda, bulunduğu sıradan “hepiniz vatan hainisiniz” gibi ifadeleri yüksek sesle dile getirerek konferansı sabote etmeye çalışıyordu. Konferans katılımcıları bina dışında kendilerine atılan yumurtaların hedefinde kalmışlardı. Böyle bir ortamda başlayan konferansta, Hrant Dink o ünlü “su çatlağını buldu” konuşmasını yapmıştı. Bu konuşmada Fransa’dan kalkıp Sivas’ta yaşadığı köye dönüp orada vefat eden bir Ermeni ninenin hikayesini anlattıktan sonra, bu ninenin cenazesini oradan alıp Fransa’ya götürmeye çabalayan kızına “o yerini buldu, onu orada, köyünde bırak” anlamında “su çatlağını buldu” ifadesini kullanmış ve şöyle demişti: “evet Ermenilerin bu topraklarda gözü var ama alıp götürmek için değil, gelip de dibine girmek için.” Hrant Dink’in bu konuşması bittiğinde salonda çıt çıkmıyordu; herkes gibi ben de oturduğum yere mihlanmıştım...Oturumun sonunda ara verilince gidip Hrant’a sarılmak istedim. Bilenler bilir kocaman bir sarılması vardı Hrant Dink’in...Gözlerimle onu aradım ve onu salonun arka tarafında gördüğümde hayrete düştüm. Konferansı “hepiniz vatan hainisiniz” diye bağırarak sabote etmeye çalışan kadın izleyici Hrant’a sarılıyordu. O an göz göze geldiğimizde hayretimi gören Hrant “vallahi o kendi geldi sarıldı” der gibi ellerini iki yana açmıştı. Bu anı tek gören ben değildim elbette...birçok başka katılımcı da Hrant Dink’in iletişimdeki gücünü o gün görmüştü. Tuba Çandar’ın çok değerli Hrant Dink biyografisinde benim konferansta şahit olduğum bu an, çok sevgili dostum Ayhan Aktar tarafından da aktarılıyor.

Evet Hrant Dink’in müthiş bir iletişim gücü vardı. Onunla ilk tanıştığımda farklı sivil toplum kuruluşları temsilcileri ve akademisyenlerin bir araya geldiği bir toplantıdaydık. Hrant Dink konuşuyor ve İstanbul’da yaşayan Ermenilerin gündelik yaşamda karşılaştıkları bazı

sorunları aktarıyordu...o konuşurken kendi kendime “tıpkı kadınların sorunları gibi” diye mırıldanmıştım...benim mırıldanmamı duymuş ve konuşmasını kesip “tam da bu işte...bu kesişim anlarını konuşmalıyız” demişti. Hrant Dink **tekil ve içe dönük kimliklerden ziyade farklı kimlikler arasındaki kesişimler** ile ilgiliydi. Oysa içinde bulunduğumuz dönem bunun tam tersi eğilimleri karşımıza çıkarıyor. Bugün gerek bireysel anlamda gerek sivil toplum aidiyetleri olarak ve gerekse de devlet politikalarında **içe dönüş yani otarşi** en yaygın eğilim. Günümüzün egemen söylemi olan otarşi, içe dönmeyi hatta etrafına hendek kazmayı veya duvar örmeyi öne çıkarıyor. Başkaları ile girilen ilişkiler ise köprü kurmaya yönelik olmak yerine kendine benzeyenler ve/ya benzer düşünenler ile yakınlaşmak ve benzemeyenleri de silmek (İngilizce “cancel” ifadesi kullanılıyor) şeklinde oluyor. Özetle, köprü kurmak “out” yani demode, hendek kazmak ise “in” yani genelde tercih edilen davranış olmuş durumda. Otarşinin egemen olduğu bir dünyada devletleri birbirine bağlayan Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi gibi uluslararası kurumlar anlamsız hale geliyor, varlık nedenlerini yitiriyorlar. Ancak durum sadece bu değil. Birçok tabandan gelen sivil toplum hareketi de içe kapanıyor. Örneğin, heteroseksüel ilişkileri tümüyle reddeden kadın hareketleri giderek daha çok ilgi görüyor. İçinde bulunduğumuz ortam kutuplaşmayı ve dışlayıcılığı cesaretlendiriyor; bireysel yaşam tarzlarından, sivil topluma ve devlet politikalarına kadar her yere sirayet ediyor.

Günümüzün içe kapanmacı otarşik zihniyeti kendine benzemeyenleri “insan” olarak görmekten uzaklaşıyor. Bu nedenle de Amerika Birleşik Devletleri ve birçok Avrupa ülkesinin hükümetleri ve hatta bazı vatandaşları **Gazze’de yaşamakta olan soykırım karşısında duyarsız ve sessiz kalabiliyor**; hatta İsrail devletine koşulsuz destek verebiliyorlar. Yine de eğitimini riske atan öğrenciler, ailesini bırakıp Gazze’ye insani destek götürmeye çalışan insanlar, doktorlar ve siyasi aktörler var. Onlar insanlık olarak hala ölmediğimizin abidesi gibiler...onlar bugünün ışıkları...

Bir yanda karanlık var bir yanda ışık...biz bu akşam buraya **ışığı kucaklamaya** geldik, birbirimizden güç ve cesaret almaya geldik. Henüz bitmedik, ölmedik demeye geldik. İletişimden vazgeçmeyenleri alkışlamaya geldik. Bernard Williams *Utanç ve Gereklilik* (*Shame and Necessity*, 1993) başlıklı kitabında esaretten daha kötü bir şey olduğunu söylüyor. Esaretten daha kötü ne olabilir diye düşünüyorsunuz... O da diyor ki esaretten daha kötü olan esareti savunmaktır; esaret politikalarının avukatı olmaktır. Elbette Bernard Williams burada köleliği akla uyduran Aristo’dan söz ediyor. Ama gerçekten de genel bir ilke

olarak esareti, kötülüğü, otoriter ve faşizan pratikleri savunmak bunların altında ezilmekten çok daha kötü...biz ise bu akşam burada bunun tam tersini yapıyoruz; **özgürlüğü ve cesareti savunuyoruz.**

Ben Siyaset Bilimi alanında çalışıyorum. Bizler için demokrasi öznel bir kavram değil (yani bana göre/sana göre demokrasi diye bir şey yok); literatürde çok açık tanımları var. Örneğin Rober Dahl'ın *Polyarchy* başlıklı kitabında sözünü ettiği birbiriyle kesişen iki eksen var. Bu eksenlerin yatay olanında katılım yani seçimler, dikey olanında ise liberalizm yani temel haklar var. Bugün demokrasinin sadece yatay eksene, yani seçimlere indirgendiği bir dönemden geçiyoruz. Zaten o yüzden illiberal yani liberal olmayan demokrasi gibi kavramlar sıklıkla kullanılıyor. Temel haklardan taviz verilen ancak yine de seçimlerin muhalefet partilerinin katılımı ile yapıldığı siyasal rejimler için **seçimli otoriterlik** ifadesi kullanılıyor. Kimileri diyor ki, "bu nüanslı tanımlar kafa karıştırıyor, ne farkedebilir ki, sonuçta otoriterlik otoriterliktir seçimli veya değil..." Ancak seçimli otoriterlikler daha kalıcı ve uzun dönemli rejimler oldukları için bu ayrımların bir önemi var. Elbette muhalefet liderlerinin tutuklu olduğu rejimlerden artık seçimli otoriterlik olarak söz edemiyoruz; artık orada mutlak otoriterlik ortaya çıkıyor. Siyaset Bilimci Adam Przeworski'nin demokrasi tanımı oldukça basit ve yalın... Przeworski'ye göre demokrasi en yalın haliyle "siyasi partilerin seçim kaybettiği sistemin adıdır." Dikkat edin seçim kazandığı değil seçim kaybettiği diyor. Çünkü demokrasi olması için iktidardaki siyasal aktörlerin belli periyodlar içinde değişmesi gerekir.

Demokrasiye darbe vuran siyasal aktörler çoğu kez bunu demokrasi adına yapıyorlar. Onların bazen "canavar" olarak resmedildiklerini duyuyorum. Ancak **kötülüğün bir banallığı, sıradanlığı** var. Bunu sanırım en iyi anlatan kişi Hannah Arendt'dir. Hannah Arendt Yahudi Soykırımı'nın mimarlarından Adolf Eichmann'ın Kudüs'te yapılan mahkemesini New Yorker dergisi adına izlemeye gider. Camdan bir kafesin ardında yargılanan Eichmann'a baktığında bir canavar görmediğini aksine "normal" bir insan gördüğünü farkedebilir. Yani yan apartmandaki komşu, ya da insanın dayısı olabilecek kadar normal...soykırımı ilişkin politikalar yürütülürken evine gidip çocuklarıyla oynayıp, akşam yemeği yiyebilen; gerçekleşmesine katkıda bulunduğu her kötülüğü aklı uydurabilen birisi...ve Hannah Arendt diyor ki: Eichmann canavar değildi; o korkunç ve dehşet verici bir şekilde normaldi (*terribly and terrifyingly normal*), diyor. Ve devam ediyor: Eichmann canavar değildi belki ama bir özelliği eksikti, diyor... dünyayı bir başkasının açısından görme becerisi eksikti diyor. Demek

ki kötülüğün kaynağında dünyaya, sizden farklı olanın gözünden bakamamak yatıyor. İçeride kapanmanın getirdiği en büyük kötülük de bu...içeride kapandıkça kötülüğe daha açık oluyoruz

Bu akşamki ödüller iki ana temaya vurgu yapıyor: Birincisi devletlerin içeride kapanıp, sınır duvarlarını yükselterek **göçmenleri dışlamasının** bizleri nasıl çoraklaştırdığına yapılan bir vurgu var...Hiç bir insan hukuksuzluğa mahkum edilmemeli. Göç etmek çoğu kez bir mecburiyet. Savaşlar, iklim koşulları, insanların canını dişine takıp, sevdiklerinin yaşamını riske atıp göç etmesine neden oluyor. İkincisi tema ise **akademik özgürlükler**...akademik özgürlük çoğu kez ifade özgürlüğü ile karışıyor. Elbette akademik özgürlük olgusu ifade özgürlüğünü içeriyor ancak ayrı bir özelliği de var. Akademik özgürlük bir akademik disiplinin normlarını temel alarak özgün araştırmalar yapmak ve yapılan araştırma sonuçlarını kamuoyu ile paylaşmak haklarını öne çıkarıyor. Bu akşam bu iki tema etrafında insanlara mücadeleye devam etme yolunda ilham ve umut verenleri alkışlayacağız, onların cesaretinden ilham alacağız.

Bu akşam bizleri yalnız bırakmadığınız, yanımızda olduğunuz için hepinize teşekkür ederim.